

Warszawa, dnia 17 lipca 2019 r.

Trybunał Konstytucyjny

Al. Szucha 12a
00-918 Warszawa

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCELARIA	
wpl. dnia	22. 07. 2019

Skarżąca: K N (adres w aktach sprawy)

zastępowana przez adwokata Krzysztofa Kamalskiego

Kancelaria Adwokacka

ul. Nowy Świat 41A lok. 88, 00-042 Warszawa

Uczestnicy:

1. Krajowa Rada Notarialna

ul. Dzika 19/23, 00-172 Warszawa

zastępowana przez adwokat Dominikę Śnieżko-Matejek

Kancelaria Adwokacka

ul. Wronia 45 lok. 175, 00-870 Warszawa

2. Prokurator Generalny

ul. Rakowiecka 26/30, 02-528 Warszawa

Sygn. akt: SK 24/19

**PISEMNE STANOWISKO UCZESTNIKA -
KRAJOWEJ RADY NOTARIALNEJ W SPRAWIE**

Działając w imieniu Uczestnika Krajowej Rady Notarialnej, na mocy udzielonego mi pełnomocnictwa (pełnomocnictwo wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej w załączeniu oraz odpisem uchwały nr X/9/2018 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 07 maja 2018 r. w sprawie upoważnienia Prezesa Krajowej Rady Notarialnej do udzielania pełnomocnictw do reprezentowania Krajowej Rady Notarialnej w postępowaniach sądowych), w związku z doręczonym Krajowej Radzie Notarialnej w dniu 18 czerwca 2019 r. zawiadomieniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. wraz ze skargą konstytucyjną z dnia 13

kwietnia 2017 r. (dalej jako: „skarga konstytucyjna”), w którym zobowiązano Uczestnika do przedstawienia pisemnego stanowiska w sprawie w terminie 30 dni od daty doręczenia w/w zobowiązania, niniejszym na podstawie art. 69 ust. 2 w związku z art. 42 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. 2016, poz. 2072 ze zm.) przedkładam stanowisko w sprawie skargi konstytucyjnej z 13 kwietnia 2017 r. (sygn. akt SK 24/19), jednocześnie wnosząc o:

I.

- umorzenie postępowania w części na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. 2016, poz. 2072 ze zm.) ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku w części skargi konstytucyjnej dotyczącej wniosku o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją § 1 zdanie ostatnie uchwały Krajowej Rady Notarialnej nr VII/48/2009 z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej (dalej: **uchwała KRN z 2009 r.**)

ewentualnie w wypadku nieuwzględnienia wniosku z ostrożności procesowej o:

- stwierdzenie, iż § 1 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest zgodny z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 65 ust. 1 i art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm., dalej: **Konstytucja RP**);

II. umorzenie postępowania w części na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym ze względu na fakt, iż akt normatywny w zakwestionowanym zakresie - § 6 pkt 1) zdanie pierwsze uchwały KRN z 2009 r. utracił moc obowiązującą z dniem 28 grudnia 2012 r. na podstawie § 8 uchwały Krajowej Rady Notarialnej nr VIII/196/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej, a zatem przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny w niniejszej sprawie we wskazanym powyżej zakresie.

UZASADNIENIE

Z uwagi na zachodzące zmiany stanu prawnego, na wstępie konieczne jest ustalenie reżimu prawnego rozpoznania niniejszej sprawy. W celu uporządkowania zmian, które dokonywały się w zaskarżonych przepisach, poniżej zostaną one przedstawione chronologicznie (jednocześnie należy zaznaczyć, że wskazane poniżej

dokumenty stanowią załączniki do skargi konstytucyjnej, w związku z czym nie wydaje się celowe ponowne przedkładanie ich przy niniejszym piśmie):

- uchwała nr VII/48/2009 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej, w której zaskarżone przepisy brzmiały następująco:

- § 1 *„Szkolenie aplikantów notarialnych należy do obowiązków rad izb notarialnych, które prowadzą zajęcia seminaryjne samodzielnie lub wspólnie na podstawie porozumień zawieranych na podstawie § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz.U. Nr 258, poz. 2169, z późn. zm.).”*
- § 6 ust. 1 zdanie pierwsze *„W czasie odbywania aplikacji aplikanci składają dwa kolokwia.”*

- uchwała nr VII/60/2009 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 17 października 2009 r. w sprawie zmiany uchwały nr VII/48/2009 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej, na podstawie której został **zmieniony § 1** i nadano mu następujące brzmienie:

- § 1 *„1. Szkolenie aplikantów notarialnych należy do obowiązków rad izb notarialnych, które prowadzą zajęcia seminaryjne samodzielnie lub wspólnie na podstawie porozumień zawieranych na podstawie § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz. U. Nr 258, poz. 2169, z późn. zm.).*
2. Aplikacja notarialna trwa 2 lata i 6 miesięcy, rozpoczyna się 1 stycznia każdego roku i polega na zaznajomieniu się aplikanta z całokształtem pracy notariusza. Aplikant odbywa aplikację u notariusza oraz w wydziałach sądu rejonowego: cywilnym, ksiąg wieczystych i w sądzie gospodarczym prowadzącym Krajowy Rejestr Sądowy. Łączny okres trwania aplikacji w sądzie rejonowym wynosi 6 miesięcy. Aplikanci zdobywają wykształcenie uczestnicząc w organizowanym dla nich szkoleniu.
Wykonanie przez aplikanta obowiązków objętych niniejszym programem uprawnia go do uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji.”

- zarządzenie nr 9/2009 Prezesa Krajowej Rady Notarialnej z dnia 20

października 2009 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały w sprawie programu aplikacji notarialnej,

- uchwała nr VII/84/2011 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 19 listopada 2011 r. w sprawie zmiany uchwały nr VII/48/2009 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej,

- uchwała nr VII/90/2011 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 16 grudnia 2011 r. w sprawie zmiany uchwały nr VII/48/2009 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej,

- uchwała nr VIII/196/2012 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 28 grudnia 2012 roku w sprawie programu aplikacji notarialnej, na podstawie której zgodnie z jej § 8 w uchwale nr VII/48/2009 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 18 września 2009 roku w sprawie programu aplikacji, **skreślony został § 6.**

Przed przystąpieniem do oceny zarzutów, podniesionych w skardze konstytucyjnej, wskazać należy, iż ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (t.j. Dz. U. 2019, poz. 540 ze zm.) (dalej: ustawa Prawo o notariacie) wyraźnie przewiduje w art. 40 § 1 pkt 9, że do kompetencji Krajowej Rady Notarialnej należy ustalenie programu aplikacji notarialnej. O tej kompetencji Krajowej Rady Notarialnej mowa jest również w art. 73 *in fine* ustawy Prawo o notariacie. Oznacza to, że uchwała KRN z 2009 r. oparta jest na wyraźnej, wyrażonej w dwóch przepisach delegacji ustawowej i jako taka zawiera normy obowiązującego prawa wewnątrzkorporacyjnego, do których przestrzegania zobligowane są wszystkie organy samorządu zawodowego notariuszy. W tym miejscu warto również podkreślić, że przepisy przedmiotowych uchwał Krajowej Rady Notarialnej nigdy nie były kwestionowane przez Ministra Sprawiedliwości w trybie nadzorczym.

Minister Sprawiedliwości każdorazowo dokonuje samodzielnej weryfikacji każdej podjętej przez organy samorządu notarialnego uchwały w ramach przysługującego mu nadzoru.

Zgodnie z art. 47 § 1 ustawy Prawo o notariacie, Minister Sprawiedliwości w ramach swoich kompetencji nadzorczych zwraca się do Sądu Najwyższego o uchylenie sprzecznych z prawem uchwał organu samorządu notarialnego w terminie 3 miesięcy od dnia ich doręczenia. Jeżeli zaskarżona uchwała rażąco narusza prawo, termin ten wynosi 6 miesięcy. Jak wynika z § 2 tego przepisu, Sąd Najwyższy utrzymuje zaskarżoną uchwałę w mocy lub uchyla uchwałę i przekazuje sprawę do

ponownego rozpoznania właściwemu organowi samorządu, ustalając wytyczne co do sposobu jej załatwienia. Skargę spóźnioną Sąd Najwyższy pozostawia bez rozpoznania.

Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 01 grudnia 2009 r., sygn. akt K 4/08: „wypełnianie przez samorząd zawodowy funkcji, o których mowa w art. 17 ust. 1 Konstytucji, nie może być pozostawione nieskrępowanemu prawem uznaniu korporacji samorządowych i ich organów. Oznacza to, że **uregulowania wewnątrz korporacyjne muszą być zgodne z regulacjami konstytucyjnymi i ustawowymi** (zob. wyrok TK z 18 lutego 2004 r., sygn. P 21/02, OTK ZU nr 2/A/2004, poz. 9), **a nad realizacją tego wymogu powinny czuwać w koniecznym zakresie stosowne organy państwowe.** (wyrok z 19 października 1999 r., sygn. SK 4/99, OTK ZU nr 6/1999, poz. 119; podobnie zob. wyroki z: 21 maja 2002 r., sygn. K 30/01, OTK ZU nr 3/A/2002, poz. 32; 8 listopada 2006 r., sygn. K 30/06, OTK ZU nr 10/A/2006, poz. 149; 2 lipca 2007 r., sygn. K 41/05, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 72; 26 marca 2008 r., sygn. K 4/07, OTK ZU nr 2/A/2008, poz. 28)” [pogrub. własne] (Legalis).

Co więcej, „pojęcie nadzoru zostało zdefiniowane przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 15 stycznia 2009 r., sygn. K 45/07 (OTK ZU nr 1/A/2009, poz. 3), w kontekście zwierzchniego nadzoru Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów. Poczynione wówczas ustalenia definicyjne mogą zostać wykorzystane również w niniejszej sprawie. W innym miejscu tego samego orzeczenia wskazano, iż „w odmienny sposób (...) nadzór Ministra Sprawiedliwości został określony w odniesieniu do zawodu notariusza. Nie został on nazwany przez ustawodawcę mianem nadzoru zwierzchniego, jednak z uwagi na status notariuszy, którzy korzystają z ochrony przysługującej funkcjonariuszom publicznym, ma on **znacznie większy zakres aniżeli nadzór nad tzw. wolnymi zawodami.** Zgodnie z art. 42 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158, ze zm.; dalej: ustawa - Prawo o notariacie) Minister Sprawiedliwości sprawuje nadzór nie tylko nad organami samorządu notarialnego, lecz także nad działalnością notariuszy, a tryb wykonywania tego nadzoru określa szczegółowo rozporządzenie” [pogrub. własne].

Należy zwrócić uwagę, iż – w sytuacji, w której Minister Sprawiedliwości uznał to za zasadne – korzystał z przysługującego mu uprawnienia, co dodatkowo potwierdza realność jego nadzoru w tym zakresie.

Warto mieć zatem na względzie okoliczność, iż Minister Sprawiedliwości nigdy nie zaskarżył uchwał określających program aplikacji notarialnej.

Przechodząc w tym miejscu do meritum skargi konstytucyjnej wskazać należy, iż pełnomocnik Skarżącej K N złożył skargę konstytucyjną, wnosząc o stwierdzenie, że:

I. § 1 zdanie ostatnie uchwały Krajowej Rady Notarialnej nr VII/48/2009 z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej jest niezgodne z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 65 ust. 1 i art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – przy czym należy zauważyć, że w sentencji skargi konstytucyjnej nie zostało wskazane brzmienie kwestionowanego przepisu. Natomiast z uzasadnienia skargi konstytucyjnej (str. 5) wynika, że skarżone jest w § 1 pkt 1 zdanie ostatnie o treści: *„Wykonanie przez aplikanta obowiązków objętych niniejszym programem uprawnia go do uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji”*;

II. § 6 pkt 1 zdanie pierwsze uchwały Krajowej Rady Notarialnej nr VII/48/2009 z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej jest niezgodne z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 65 ust. 1 i art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W związku z faktem, iż w ocenie pełnomocnika Uczestnika Krajowej Rady Notarialnej postępowanie wszczęte na skutek wniesionej przez pełnomocnika K N skargi konstytucyjnej powinno zostać umorzone w całości lub umorzone w części zaś w części skarga konstytucyjna powinna zostać uznana za bezzasadną i w tym zakresie skarżone przepisy uchwały KRN z 2009 r. winny zostać uznane za zgodne z Konstytucją RP – uprawnione stało się przedstawienie pisemnego stanowiska.

I. Ad. pkt I *petitum* pisma

W pierwszej kolejności należy wskazać na rozbieżność pomiędzy **petitum** skargi konstytucyjnej, w którym pełnomocnik wnosi o stwierdzenie „**że § 1 zdanie ostatnie**” jest niezgodne ze wskazanymi przez niego przepisami Konstytucji, natomiast w uzasadnieniu wskazuje, iż skarżona jest norma zawarta w **§ 1 pkt 1 zdanie ostatnie**, cytując jednocześnie zdanie o treści *„Wykonanie przez aplikanta*

obowiązków objętych niniejszym programem uprawnia go do uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji. ”, które znajduje się w § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r.

Wobec niekonsekwencji pełnomocnika Skarżącej w dalszej części pisma pełnomocnik Uczestnika przyjął, że ocenie Trybunału Konstytucyjnego została poddana, cytowana powyżej, norma zawarta w § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały z 2009 r.,.

Przechodząc natomiast do oceny merytorycznej podniesionych zarzutów, wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały Krajowej Rady Notarialnej nr VII/48/2009 z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej jest **zgodne z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art. 65 ust. 1 i art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997 r.**

Przede wszystkim konieczne jest również podkreślenie, że w skardze konstytucyjnej brak jest logicznej korelacji pomiędzy treścią kwestionowanych przepisów a przedmiotem zarzutów w niej podnoszonych (mamy tu do czynienia z rozbieżnymi zbiorami), co powtarza się w wielu miejscach skargi konstytucyjnej i powinno zostać – już pod kątem formalnym – wzięte każdorazowo pod uwagę przez Trybunał Konstytucyjny rozpoznający sprawę. W konsekwencji, nie sposób już z tego tytułu uważać tych przepisów za niezgodne z Konstytucją RP w tym zakresie. Kwestię tę należy uznać za równie istotną jak merytoryczne rozważania dotyczące bezzasadności poszczególnych twierdzeń zawartych w skardze konstytucyjnej

Zasadne w tym miejscu jest odniesienie się wprost do przepisów Konstytucji RP, które zostały wskazane w skardze konstytucyjnej jako wzorzec kontroli.

1. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest zgodne z art. 2 Konstytucji RP.

Pełnomocnik Skarżącej konfrontuje przedmiotowy przepis uchwały KRN z 2009 r. z poniższym przepisem Konstytucji RP, zgodnie z którym:

- Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. (art. 2 Konstytucji RP).

W skardze konstytucyjnej pełnomocnik Skarżącej podnosi, w kontekście przedmiotowych przepisów uchwały KRN z 2009 r., że norma § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest niezgodna z art. 2 Konstytucji „z tej przyczyny, że *uchybia zasadom państwa prawnego, w tym zasadzie poprawnej legislacji. Norma ta sformułowała bowiem, bez koniecznego upoważnienia ustawowego, odmienne warunki uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji aniżeli określone w art. 72 § 1 i 2 ustawy – Prawo o notariacie.*” (s. 6).

Nie sposób jednak zaaprobować powyższego toku rozumowania i uznać, że przedmiotowe przepisy uchwały KRN z 2009 r. nie są zgodne z Konstytucją RP.

W pierwszej kolejności należy wskazać na aspekt, który był już akcentowany w treści niniejszego pisma, a mianowicie **formalny brak korelacji pomiędzy treścią kwestionowanych przepisów a normami Konstytucji RP powołanymi w związku z analizowanym zarzutem**. Pełnomocnik Skarżącej odnosi się do okoliczności, które nie mają punktu stycznego z treścią powoływanych przepisów Prawa o notariacie, co powinno zostać przede wszystkim wzięte pod uwagę przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznawania niniejszego zarzutu.

Odnosnie **art. 2 Konstytucji RP** należy zaznaczyć, iż brak jest podstaw do uznania, iż § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. może być z nim niezgodne. Pomijając uwagi dotyczące braku korelacji pomiędzy tymi przepisami, na którą wskazano powyżej, zaznaczyć należy, że rola art. 2 Konstytucji jako wzorca kontroli w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem skargi konstytucyjnej jest bardzo ograniczona i oparcie skargi konstytucyjnej na samoistnym zarzucie naruszenia art. 2 Konstytucji zobowiązuje do precyzyjnego określenia praw bądź wolności wywodzonych z treści tego przepisu, których naruszenie zarzucane jest w skardze. W skardze zaś nie zostało wskazane, jakie prawa bądź wolności zostały naruszone. Pełnomocnik Skarżącej nie określił również, która z zasad pochodnych wywodzonych z Konstytucji została naruszona i nie powiązał art. 2 Konstytucji z konkretnym prawem podmiotowym.

Przesłanką dopuszczalności wniesienia i merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej nie jest każde naruszenie Konstytucji, ale tylko naruszenie jej norm określających wolności lub prawa, czego w niniejszej sprawie autor skargi nie wykazał. Zasady wywodzone z art. 2 Konstytucji nie mogą, co do zasady, stanowić samodzielnej podstawy wystąpienia ze skargą konstytucyjną, o ile nie wskazano, w

zakresie jakich konkretnych wolności lub praw konstytucyjnych nie zostały one dochowane.

Autor skargi wskazuje jedynie, że § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest niezgodne z art. 2 Konstytucji „z tej przyczyny, że uchybia zasadom państwa prawnego, w tym zasadzie poprawnej legislacji.”, albowiem formułuje odmienne warunki uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji, aniżeli określone w art. 72 § 1 i § 2 ustawy Prawo o notariacie. Według Skarżącej w ten sposób Krajowa Rada Notarialna przekroczyła przyznane jej ustawą uprawnienia.

Analizując jednak przedstawiony w skardze wywód, można dojść do zupełnie przeciwnego wniosku prowadzącego do uznania, że Krajowa Rada Notarialna, podejmując uchwałę z 2009 r., działała na podstawie i w granicach przyznanego jej prawa. Mianowicie w oparciu o art. 72 § 1 Prawa o notariacie można określić aplikację jako zorganizowany proces zaznajamiania się aplikanta z całokształtem pracy notariusza, w ramach którego jednym z podstawowych obowiązków aplikanta jest – co wynika z przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej – stałe podnoszenie poziomu wiedzy zawodowej. Organizacja aplikacji notarialnej należy, w myśl przepisów ustawy i rozporządzenia do organów samorządu notarialnego. Przeprowadzając szkolenie i nadzorując postępy w podnoszeniu poziomu wiedzy aplikantów, organy samorządu zawodowego zapewniają tym samym odpowiedni poziom merytoryczny osób, które będą się później ubiegać o powołanie na stanowisko notariusza.

Wśród przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej znajduje się § 13 stanowiący, że rada właściwej izby notarialnej może dla sprawdzenia stopnia opanowania przez aplikantów notarialnych dziedzin prawa, z którego prowadzone jest szkolenie, przeprowadzać kolokwia i sprawdziany. Implikuje to wniosek, że uzyskanie z kolokwii i sprawdzianów pozytywnych wyników jest potwierdzeniem spełniania przez aplikanta obowiązku stałego podnoszenia poziomu wiedzy zawodowej. Wynikająca z ustawy Prawo o notariacie definicja aplikacji jako procesu zaznajamiania się z całokształtem pracy notariusza również prowadzi do tego samego wniosku, gdyż oczywistym jest, że w ramach procesu zaznajamiania się, konieczne jest weryfikowanie zdobytej przez aplikanta wiedzy i umiejętności (bez tej weryfikacji niemożliwe byłoby ustalenie czy aplikant podnosi swój poziom wiedzy zawodowej).

Zgodnie z powołanym § 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, kolokwia i sprawdziany są unormowane we wskazanej uchwale KRN z 2009 r. Zaś norma § 1 ust. 2 tej uchwały

KRN z 2009 r. stanowi, że wykonanie przez aplikanta obowiązków objętych programem uprawnia go do uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji. W konsekwencji uznać należy, że aplikant, który podczas aplikacji notarialnej nie złożył któregośkolwiek z dwóch kolokwίων, a tym samym nie wykazał, że efektywnie zaznajamia się z całokształtem pracy notariusza i tym samym nie wykonał swoich obowiązków, jako taki nie jest uprawniony do otrzymania zaświadczenia o odbyciu aplikacji notarialnej. Przyjęcie odmiennego stanowiska, zgodnie z którym zdanie kolokwίων (sprawdzianów) nie ma charakteru obowiązkowego, skutkowałoby rozumowaniem ad absurdum, że brak jest w ogóle obowiązku przystępowania do kolokwίων, idąc dalej można by przyjąć nawet, że rada właściwej izby notarialnej pozbawiona jest tym samym możliwości przeprowadzania kolokwίων i realnej oceny poziomu wiedzy aplikanta, co jest jednoznacznie sprzeczne z § 13 rozporządzenia.

Przeprowadzając powyższą analizę korelacji zaskarżonej normy zawartej w uchwale KRN z 2009 r. oraz art. 72 ustawy Prawo o notariacie i § 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, należy dojść do wniosku, iż Krajowa Rada Notarialna konstruując przepisy uchwały KRN z 2009 r. działała zgodnie i w granicach upoważnienia ustawowego przy uwzględnieniu przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej. Wobec powyższego nieuprawnione jest twierdzenie, że Krajowa Rada Notarialna „przekroczyła przyznane jej ustawą uprawnienia” co uchybiło „zasadom państwa prawnego, w tym zasadzie poprawnej legislacji.”.

2. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest zgodne z art. 7 Konstytucji RP.

Pełnomocnik Skarżącej konfrontuje przedmiotowy przepis uchwały KRN z 2009 r. z poniższym przepisem Konstytucji RP, zgodnie z którym:

- Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP).

W skardze konstytucyjnej pełnomocnik Skarżącej podnosi, w kontekście przedmiotowych przepisów uchwały KRN z 2009 r., że norma § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest niezgodna z art. 7 Konstytucji, ponieważ „*Krajowa Rada Notarialna przekroczyła uprawnienia przyznane jej ustawą – Prawo o notariacie oraz popadła w niezgodność z jej regulacjami*”, albowiem „*z tej ustawy nie*

wynika dla niej upoważnienie do wprowadzenia egzaminów, kolokwiiów czy sprawdzianów selekcyjnych, tj. takich, których negatywny wynik implikuje wyrugowanie aplikanta z dalszego szkolenia i uniemożliwia mu ukończenie aplikacji.”.

W pierwszej kolejności należy wskazać na aspekt, który był już akcentowany w treści niniejszego pisma, a mianowicie **formalny brak korelacji pomiędzy treścią kwestionowanych przepisów a normami Konstytucji RP powołanymi w związku z analizowanym zarzutem**. Pełnomocnik Skarżącej odnosi się do okoliczności, które nie mają punktu stycznego z treścią powoływanych przepisów Prawa o notariacie, co powinno zostać przede wszystkim wzięte pod uwagę przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznawania niniejszego zarzutu.

Zasada wyrażona w art. 7 Konstytucji oznacza m.in. nakaz wydawania rozstrzygnięć w przepisanej prawem formie, na należytej podstawie prawnej i w zgodności z wiążącymi dany organ przepisami materialnymi i proceduralnymi. Naruszenie obowiązku działania na podstawie i w granicach prawa sprawia, że działanie takie traci cechę legalności.

Analizując skargę w niniejszym punkcie, zauważyć należy, że Skarżąca nie wskazała w nim precyzyjnie wolności lub prawa podmiotowego, którego naruszenie uzasadnia Jej legitymację do wniesienia skargi konstytucyjnej, a zatem czy przywołany w skardze wzorzec kontroli wyraża jakieś określone konstytucyjne wolności lub prawa. Cechy takiej z pewnością nie ma wyrażający zasadę legalizmu działania organów władzy publicznej art. 7 Konstytucji. Zatem jeśli z tego przepisu nie można wywieść prawa podmiotowego jednostki, to nie można też uznać go za samodzielny wzorzec kontroli w postępowaniu ściśle powiązanym z ochroną konstytucyjnych praw i wolności, wszczynanym skargą konstytucyjną. Skarżąca nie spełniła też wymogu uzasadnienia postawionego zarzutu.

W § 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, mowa jest o organizowaniu przez rady izb notarialnych kolokwiiów i sprawdzianów, których celem jest sprawdzenie stopnia opanowania przez aplikantów notarialnych dziedzin prawa, z których prowadzone jest szkolenie. Prawodawca celowo nie unormował kwestii organizowania kolokwiiów i sprawdzianów w szerszym zakresie, pozostawiając w tym miejscu pole do działania organom samorządu zawodowego, które powinny odpowiednio uregulować tę problematykę w przepisach wewnątrzkorporacyjnych, ponieważ to organy samorządu,

znając najlepiej specyfikę zawodu są w stanie określić optymalnie, w jaki sposób szkolenie powinno przebiegać i jakie zastosować instrumenty dające gwarancję, że do wykonywania zawodu zostaną dopuszczone osoby z odpowiednim poziomem wiedzy, co ma naturalne przełożenie na zagwarantowanie bezpieczeństwa obrotu prawnego w państwie.

W tym kontekście wskazać należy na orzecznictwo Sądu Najwyższego, z którego wynika, że należyte szkolenie aplikantów notarialnych leży w interesie publicznym. Skoro więc, co wielokrotnie podkreśla sam Sąd Najwyższy, szkolenie aplikantów leży w interesie publicznym, to interes ten obejmuje z całą pewnością „należyte szkolenie”, co implikuje także konieczność sprawdzenia wiedzy nabytej przez aplikantów w trakcie szkolenia. Nie budzi bowiem wątpliwości, że celem każdego szkolenia jest podwyższenie kwalifikacji, czy też wiedzy osoby biorącej w nim udział. Prezentowanie przeciwnego poglądu skutkowałoby z pewnością przyjęciem tezy, że z działaniem w interesie publicznym do czynienia nie mamy.

Wskazać też należy na treść art. 74 § 2 ustawy Prawo o notariacie, zgodnie z którym do egzaminu notarialnego może przystąpić osoba, która ukończyła aplikację notarialną i otrzymała zaświadczenie o jej odbyciu. Odnosząc się do brzmienia tego przepisu ustawy Prawo o notariacie, w którym jest mowa o „ukończeniu aplikacji”, zauważyć należy, że ukończenie oznacza wywiązanie się z wymaganych obowiązków np. zdania egzaminów (tak: Słownik Języka Polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Tom 5, Warszawa 2007, s. 452). Dlatego też analizując powołany przepis art. 74 § 2 ustawy Prawo o notariacie, zgodnie z którym do egzaminu notarialnego może przystąpić osoba, która ukończyła aplikację notarialną i otrzymała zaświadczenie o jej odbyciu, należy dojść do przekonania, że przy założeniu, iż mamy do czynienia z racjonalnym ustawodawcą, przesłanką otrzymania zaświadczenia o odbyciu aplikacji notarialnej jest jej ukończenie, co oznacza, że aplikant powinien wywiązać się z ciężących na nim obowiązków przewidzianych programem aplikacji, czyli także i zdania kolokwiiów. Interpretacja ta jest tym bardziej uzasadniona, że ustawodawca w art. 73 Prawa o notariacie powierzył organizację i prowadzenie aplikacji notarialnej organowi samorządu notarialnego. Skoro zaś Krajowa Rada Notarialna w podjętej uchwale przewidziała możliwość organizowania kolokwiiów (na podstawie § 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej), których celem jest sprawdzenie wiedzy aplikanta nabytej w czasie aplikacji, to aby mówić o ukończeniu aplikacji przyjąć należy, że aplikant przewidziane programem aplikacji kolokwia zaliczył.

Osoba, która mimo posiadania statusu aplikanta notarialnego (tj. mimo faktu bycia wpisanym na listę aplikantów) swoich obowiązków nie wykonuje i nie posiada wiedzy merytorycznej określonej w programie szkolenia, nie może zostać uznana za osobę, która odbyła aplikację notarialną. Odbywanie aplikacji to bowiem nie tylko posiadanie określonego statusu formalnego, ale także czynne uczestniczenie w procesie zdobywania wiedzy i podwyższania kwalifikacji do przyszłego wykonywania zawodu zaufania publicznego. Jak wskazano powyżej, prawnie przypisanym środkiem sprawdzania stopnia wykonywania obowiązków aplikanta jest przeprowadzanie kolokwii i sprawdzianów. Należy zatem uznać, że osoba która przy pomocy tych środków zostaje zweryfikowana jako niewywiązująca się z obowiązków aplikanta i niezaznajamiająca się skutecznie z całokształtem pracy notariusza, w konsekwencji nie może zostać uznana za osobę, która odbyła aplikację notarialną. W świetle powyższego należy wskazać, że uzyskanie przez aplikanta negatywnych ocen z kolokwii i sprawdzianów stwarza po stronie rady izby notarialnej obowiązek wydania postanowienia o odmowie wydania zaświadczenia o żądanej treści w przedmiocie odbycia aplikacji notarialnej.

Zaś art. 72 § 2 ustawy Prawo o notariacie wyraźnie przewiduje, że aplikantowi, który odbył aplikację notarialną, rada właściwej izby notarialnej wydaje zaświadczenie o odbyciu aplikacji notarialnej. Tryb wydawania zaświadczeń regulują przepisy Działu VII Kodeksu postępowania administracyjnego. Nie ulega żadnej wątpliwości, że zaświadczenie jest aktem wiedzy, a nie woli organu i nie ma charakteru prawotwórczego.

3. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Pełnomocnik Skarżącej konfrontuje przedmiotowy przepis uchwały KRN z 2009 r. z poniższym przepisem Konstytucji RP, zgodnie z którym:

- Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP).

Podnosząc zarzut niezgodności wskazanych norm uchwały z 2009 r. z **art. 31**

ust. 3 Konstytucji, Skarżąca wskazała, że „Jeżeli więc ograniczenie wolności wyboru zawodu i prawa do kształcenia zostało dokonane w akcie normatywnym wydanym przez Krajową Radę Notarialną, która zadekretowała w programie aplikacji notarialnej, że aplikant, który nie złożył (nie zdał) kolokwium zostaje pozbawiony możliwości uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji, to niezgodność tej regulacji z art. 31 ust. 3 Konstytucji jest wyraźna.” Wspomniane w skardze ograniczenie wolności wyboru zawodu i prawa do kształcenia ma w ocenie Skarżącej polegać na nałożeniu „na aplikantów obowiązku złożenia, a więc zdania kolokwium”, albowiem „niezłożenie (niezdanie) kolokwium implikuje pozbawienie aplikanta możliwości uzyskania zaświadczenia o odbyciu aplikacji notarialnej (...) koniecznego dla przystąpienia do egzaminu notarialnego”.

W ocenie Uczestnika, Skarżąca nie uzasadniła postawionego zarzutu dotyczącego niezgodności z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Z uzasadnienia wynika, że wskazane normy uchwały KRN z 2009 r. zostały skonfrontowane tylko ze zdaniem pierwszym zawartym w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Zacytowane powyżej lakoniczne stwierdzenia nie zostały poparte przez skarżącą analizą wskazanych norm uchwały z 2009 r. w kontekście brzmienia całego ustępu 3 w art. 31 Konstytucji. Mianowicie zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego postulaty przydatności, niezbędności i proporcjonalności *sensu stricto* składają się na treść wyrażonej w art. 31 ust. 3 Konstytucji „konieczności” (zob. np. wyrok TK z 13 marca 2007 r., sygn. K 8/07, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 26 oraz powoływane tam wcześniejsze orzecznictwo TK). Jeśli autor skargi podnosi zarzut niezgodności z art. 31 ust. 3 Konstytucji to przepis ten należy czytać i interpretować kompleksowo.

Zarzut skargi konstytucyjnej, który dotyczy niezgodności § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. z art. 31 ust. 3 Konstytucji należy uznać za wadliwie sformułowany.

Zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego wzorcem kontroli w postępowaniu wszczynanym na podstawie skargi konstytucyjnej mogą być wyłącznie te unormowania konstytucyjne, które są źródłem konstytucyjnych wolności i praw jednostki. Art. 31 ust. 3 Konstytucji nie formułuje samoistnego prawa o randze konstytucyjnej i zawsze musi być współstosowany z innymi normami Konstytucji (zob. np. wyrok TK z 5 października 2015 r., sygn. SK 39/14, OTK ZU nr 9/A/2015, poz. 140, cz. III, pkt 2). Przywołany przepis nie określa samodzielnie standardu konstytucyjnego, który mógłby stać się wzorcem kontroli w postępowaniu skargowym. Z tego względu niemożliwe jest dokonanie kontroli konstytucyjności

zakwestionowanego § 1 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. wyłącznie z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Autor skargi stawiając wniosek w jej petitum, nie powiązał art. 31 ust. 3 Konstytucji z innymi przepisami określającymi konkretne prawa i wolności obywatelskie.

Dlatego w niniejszej sprawie art. 31 ust. 3 Konstytucji może być uwzględniony w powiązaniu z powoływanymi w uzasadnieniu skargi wolnością wyboru zawodu (art. 65 ust. 1 Konstytucji) i prawem do nauki (art. 70 ust. 1 Konstytucji). Jednak, co należy zauważyć, przywołany przez Skarżącą art. 31 ust. 3 Konstytucji **nie został formalnie**, w postawionym w skardze wniosku, powiązany z innymi wolnościami i prawami konstytucyjnymi.

4. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, § 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest zgodne z art. 65 ust. 1 Konstytucji RP.

Pełnomocnik Skarżącej konfrontuje przedmiotowy przepis uchwały KRN z 2009 r. z poniższym przepisem Konstytucji RP, zgodnie z którym:

- Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa. (art. 65 ust. 1 Konstytucji RP).

Pełnomocnik Skarżącej konfrontuje przedmiotowe przepisy uchwały KRN z 2009 r. z art. 65 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy (wyjątki określa ustawa).

W skardze konstytucyjnej pełnomocnik Skarżącej podnosi, iż skarżone przepisy uchwały KRN z 2009 r. są niezgodne z wyżej wymienionym przepisem Konstytucji RP przez to, że „*umożliwiają bowiem eliminowanie kandydatów do zawodu notariusza poprzez odmówienie wydania zaświadczenia o odbyciu aplikacji z tego tylko powodu, że aplikant nie zdał kolokwium.*” (s. 9).

Nie sposób jednak zaaprobować powyższego toku rozumowania i uznać, że przedmiotowe przepisy uchwały KRN z 2009 r. nie są zgodne z Konstytucją RP.

W pierwszej kolejności należy wskazać na aspekt, który był już akcentowany w treści niniejszego pisma, a mianowicie **formalny brak korelacji pomiędzy treścią kwestionowanych przepisów Prawa o notariacie a normami Konstytucji RP powołanymi w związku z analizowanym zarzutem.** Pełnomocnik Skarżącej odnosi

się do okoliczności, które nie mają punktu styczności z treścią powoływanych przepisów Prawa o notariacie, co powinno zostać przede wszystkim wzięte pod uwagę przez Trybunał Konstytucyjny na etapie rozpoznawania niniejszego zarzutu.

Niewątpliwie z treści art. 65 ust. 1 Konstytucji RP, na które powołano się w skardze konstytucyjnej, wynika wolność wyboru zawodu oraz wyboru miejsca pracy, z którym jednocześnie należy ściśle wiązać obligatoryjność przynależenia do samorządu zawodowego i realizowania określonych w odpowiednich przepisach obowiązków. Wynika z tego, jednakże konkluzja, iż przystępując do danego samorządu zawodowego każda z osób zarówno notariusz, jak i aplikant musi być świadoma obowiązków z tego wynikających, mając możliwość dokonania odmiennego wyboru.

Zarzut niezgodności z art. 65 ust. 1 Konstytucji należy analizować w oparciu o konstytucyjną zasadę równości wobec prawa i niedyskryminacji wyrażoną w art. 31 Konstytucji RP. Jak wynika z jednoznacznego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, „konstytucyjna zasada równości wobec prawa polega na tym, że wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych) charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu, mają być traktowane równo. A więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących”. Relewantność ta „pozostaje w ścisłym związku z celem i zasadniczą treścią omawianych przepisów oraz służy realizacji tego celu”. Jak już zostało wskazane, celem prawodawcy normującego problematykę aplikacji notarialnej jest zapewnienie jak najlepszego przygotowania osób mających w przyszłości wykonywać zawód zaufania publicznego. Cechą relewantną w tym przypadku jest wypełnienie przez aplikanta notarialnego obowiązków nałożonych nań przez przepisy prawa, normujące organizację aplikacji notarialnej. Oznacza to, że takie samo traktowanie aplikantów, którzy swoje obowiązki wypełniali oraz aplikantów, którzy nie uczynili im zadość (nie zaliczyli kolokwii), byłoby jawnym zaprzeczeniem konstytucyjnej zasady równości.

Argument ten ma tym większe znaczenie, że w przypadku notariusza mamy do czynienia z zawodem zaufania publicznego o szczególnym charakterze, gdyż to notariusz, dokonując czynności notarialnych, sporządza dokumenty urzędowe posiadające szczególną moc dowodową, działa tym samym w imieniu państwa, które przekazało na jego rzecz część swych uprawnień związanych z wykonywaniem władzy publicznej. Tym większe więc znaczenie ma posiadanie przez niego odpowiedniego poziomu wiedzy zawodowej. Pogląd o tym, że brak jest konieczności należytego wywiązywania się z obowiązku podnoszenia wiedzy zawodowej (poprzez

brak konieczności przystępowania do przewidzianych prawem kolokwiiów lub brak konieczności ich zdania) może jednocześnie świadczyć o nie w pełni ukształtowanej świadomości kandydata do wykonywania zawodu notariusza na czym polega wykonywanie zawodu zaufania publicznego.

Niewątpliwie dokonując wyboru określonej drogi zawodowej (w tym przypadku zawodu notariusza, będącego specyficznym zawodem zaufania publicznego), należy liczyć się z wynikającymi z tego faktu konsekwencjami, w tym gwarancjami określonymi w Konstytucji RP. Warto mieć na względzie, iż, zgodnie z art. 65 ust. 1 Konstytucji RP, każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy, jednak wybrawszy już przynależność do tego zawodu, należy liczyć się ze wszystkimi tego konsekwencjami.

Warto w tym miejscu przytoczyć pogląd Trybunału Konstytucyjnego wyrażony w wyroku z dnia z dnia 27 września 2016 r. (sygn. akt SK 11/14, 74/A/2016), który był wydany w sprawie dotyczącej aplikacji adwokackiej, który jednak ma w pełni przełożenie na sytuację związaną z przeprowadzaniem kolokwiiów na aplikacji notarialnej – *„Dostrzegając te – różne – okoliczności Trybunał jednocześnie podkreśla, że istotą każdej oceny predyspozycji aplikantów ma być ostatecznie eliminowanie już na tym etapie z ich grona osób, które nie są w stanie podołać wymaganiom. Kolejne etapy aplikacji mają umożliwiać weryfikację różnorodnych umiejętności aplikantów. Naturalne i zrozumiałe jest to, że nie każdy zamierzający wykonywać zawód adwokata musi ostatecznie osiągnąć ten cel. Rolą organów samorządu adwokackiego jest racjonalne i okresowe dokonanie weryfikacji z punktu widzenia kryterium należytego wykonywania zawodu. Selektywny w swej istocie charakter aplikacji musi się więc wiązać z eliminowaniem z grona aplikantów tych osób, które z uwagi na brak stosownych osiągnięć nie rokują należytego wykonywania zawodu adwokata.”*

5. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, **§ 1 ust. 2 zdanie ostatnie uchwały KRN z 2009 r. jest zgodne z art. 70 ust. 1 Konstytucji RP.**

Pełnomocnik Skarżącej konfrontuje przedmiotowy przepis uchwały KRN z 2009 r. z poniższym przepisem Konstytucji RP, zgodnie z którym:

- Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa. (art. 70 ust. 1 Konstytucji RP).

W skardze konstytucyjnej pełnomocnik Skarżącej podnosi, iż skarżone przepisy uchwały KRN z 2009 r. są niezgodne z wyżej wymienionym przepisem Konstytucji, ponieważ *„negatywny wynik kolokwium uniemożliwia aplikantowi uzyskanie zaświadczenia o odbyciu aplikacji nawet wówczas, gdy rzetelnie uczestniczył w danym szkoleniu – aż do jego końca oraz uzupełnił braki w wyszkoleniu stwierdzone negatywnym wynikiem kolokwium.”*. (s. 9).

Nie sposób jednak zaaprobować powyższego toku rozumowania i uznać, że przedmiotowe przepisy uchwały KRN z 2009 r. nie są zgodne z Konstytucją RP.

Prawo do nauki sformułowane w art. 70 ust. 1 Konstytucji wyraża przysługujące każdemu prawo do kształcenia się, zdobywania i poszerzania wiedzy, polegające na możliwości osobistego rozwoju, uzyskiwania kompetencji w określonej dziedzinie, co następuje w zorganizowanej formie, w sposób regularny i ciągły oraz realizowane jest według określonego planu i przy wsparciu osób posiadających odpowiednie przygotowanie do nauczania.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 września 2016 r. (sygn. akt SK 11/14, 74/A/2016) stwierdził – *„Udział w aplikacji adwokackiej wiąże się z realizacją konstytucyjnego prawa do nauki. Umożliwia aplikantom dalsze zdobywanie wiedzy prawniczej oraz rozwijanie specyficznych umiejętności związanych z jej stosowaniem w praktyce. Korzystanie z prawa do nauki w ramach aplikacji należy jednak rozpatrywać w ścisłym powiązaniu z celem tej konkretnej formy kształcenia. Jest nim przygotowanie aplikantów do należytego wykonywania zawodu adwokata. W tym sensie indywidualny aspekt prawa do nauki, związany z możliwością rozwijania osobistych kompetencji, musi iść w parze z ogólniejszym aspektem procesu kształcenia osób mających wykonywać zawód zaufania publicznego.*

Gwarancje wynikające z treści art. 70 ust. 1 Konstytucji dotyczą stworzenia warunków kształcenia się w ramach aplikacji adwokackiej. Chodzi zarówno o warunki wstępne przystąpienia do aplikacji, jak i reguły jej odbywania, w tym zaliczania jej kolejnych etapów. W tym zakresie konieczne jest stworzenie takich zasad, które nie będą miały charakteru arbitralnego czy dyskryminującego poszczególne osoby, ale umożliwią im zdobywanie uprawnień stosownie do własnych umiejętności i osobistych predyspozycji. *Jednocześnie znaczenie aplikacji, jako formy przygotowania zawodowego wymaga istnienia odpowiednich mechanizmów weryfikacji efektów tego przygotowania. Także w tym wymiarze przysługujące im gwarancje prawa do nauki wymagają takich kryteriów oceny aplikantów, które odnosić się będą do ich*

indywidualnych osiągnięć oraz zdolności przydatnych z punktu widzenia wykonywania zawodu adwokata. Nie mogą natomiast mieć charakteru arbitralnego, bądź też dotyczyć takich cech czy predyspozycji, które nie miałyby związku z należyтым wykonywaniem tego zawodu zaufania publicznego.

*Prawo do nauki realizowane w ramach aplikacji adwokackiej **podlega ograniczeniom wynikającym z charakteru tej formy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu zaufania publicznego i odbywającego się pod nadzorem organów samorządu zawodowego. Specyficzny charakter aplikacji sprawia, że uprawnienia przyznane organom samorządu zawodowego należy rozpatrywać w ścisłym powiązaniu z jej celem.***” [pogrüb. własne]

Cytowany powyżej wyrok dotyczy aplikacji adwokackiej, jednak zasady i konkluzje w nim przedstawione w pełni mogą mieć odniesienie również do aplikacji notarialnej.

Nie ulega wątpliwości, że pojęcie „odbycie aplikacji” w kontekście wykładni gramatycznej, w powszechnym jego odbiorze, zawiera w sobie konieczność zdania przewidzianych programem aplikacji kolokwiiów. Wydaje się rzeczą oczywistą w kontekście zawodów prawniczych, że szkolenie aplikantów notarialnych, którego jednym z elementów obowiązkowych nie jest przeprowadzanie kolokwiiów lub rzecz ujmując inaczej, szkolenie, elementem którego są kolokwia, ale brak jest skutków niezaliczenia kolokwium, czy też przyjęcie poglądu, że aplikant, który nie zaliczył kolokwium „odbył” aplikację, skutkowałoby tym, że szkolenie w swej istocie miałoby charakter iluzoryczny.

Zatem w sytuacji, kiedy aplikanci notarialni przystąpiliby do kolokwiiów, ale ich nie zdali, bądź też w ogóle do nich nie przystąpili, to nie można stanąć na stanowisku, że taki aplikant „odbył” aplikację. Istota takiego szkolenia zbliżałaby się w zasadzie do swego rodzaju „wykładów otwartych”, w których uczestniczenie nie wymaga od słuchaczy żadnego „bieżącego” przygotowania i nie sprawdza się uzyskanej w ich trakcie wiedzy. W takim wypadku należałoby raczej wydać zaświadczenie o „braniu udziału” w aplikacji, a nie o jej odbyciu.

Znaczenie aplikacji podkreślano także w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego – między innymi w wyroku z dnia 27 września 2016 r., (sygn. akt SK 11/14, 74/A/2016), w którym Trybunał podkreślił, że „**Przygotowanie do wykonywania zawodu adwokata jako zawodu zaufania publicznego jest jednym z elementów „pieczy” nad należyтым wykonywaniem tego zawodu, jaką na podstawie art. 17 ust. 1 Konstytucji sprawują organy samorządu adwokackiego. Rolą tych podmiotów jest zapewnienie, aby wykonywaniu zawodu adwokata towarzyszyło realne**

zaufanie publiczne przejawiające się m.in. w przekonaniu o profesjonalnym przygotowaniu wykonującego ten zawód, jego doświadczeniu, dyskrecji, takcie i kulturze osobistej, o zachowaniu przez niego dobrej woli, posiadaniu właściwych motywacji, dochowaniu należytej staranności zawodowej oraz przestrzeganiu wartości istotnych dla profilu adwokata (zob. wyroki TK z: 18 lutego 2004 r., sygn. P 21/02, OTK ZU nr 2/A/2004, poz. 9, cz. III, pkt 7; 30 listopada 2011 r., sygn. K 1/10, OTK ZU nr 9/A/2011, poz. 99, cz. III, pkt 2.2; 25 lipca 2012 r., sygn. K 14/10, OTK ZU nr 7/A/2012, poz. 83, cz. III, pkt 2.1.2.2.2).

3.4. Wysokie wymagania stawiane osobom wykonującym zawód adwokata obligują organy samorządu adwokackiego do **takiego ukształtowania zasad odbywania aplikacji, które stworzą warunki właściwego przygotowania zawodowego aplikantów adwokackich. Przebieg aplikacji, jej poszczególne etapy oraz egzamin końcowy nakierowane są łącznie na należyte wykonywanie zawodu adwokata.**”

Dalej Trybunał w przywołanym wyżej wyroku stwierdził, że „Biorąc pod uwagę tak określony cel aplikacji adwokackiej, Trybunał stwierdza, że ocena wyników uzyskiwanych w toku jej trwania musi mieć charakter złożony i dotyczyć całokształtu działań podejmowanych przez aplikantów adwokackich. Organy samorządu zawodowego, których zadaniem jest m.in. kształcenie aplikantów (art. 3 ust. 1 pkt 4 prawa o adwokaturze), **muszą mieć możliwość badania, czy osoby te spełniają wszystkie kryteria umożliwiające w przyszłości wykonywanie zawodu adwokata.** Chodzi tu zarówno o ocenę ich kompetencji zawodowych, jak i kwalifikacji moralnych. Odbycie aplikacji oraz zdanie egzaminu zawodowego ma dawać rękojmię należytego i zgodnego z interesem publicznym wykonywania zawodu adwokata, z uwzględnieniem szczególnych norm deontologii zawodowej. Z tego względu **organy samorządu muszą dysponować instrumentami prawnymi, które już na etapie aplikacji pozwolą ocenić czy dana osoba ma predyspozycje do „należytego wykonywania zawodu zaufania publicznego”.** Ocena tych predyspozycji wiąże się bezpośrednio z istotą „pieczy”, realizowanej przez te organy na podstawie art. 17 ust. 1 Konstytucji.” [pogrub. własne]

Trybunał Konstytucyjny w ten sposób podkreślił doniosłe znaczenie możliwości ze strony organów samorządu zawodowego dokonywania oceny predyspozycji aplikantów, co w żaden sposób nie implikuje wniosku, że taka możliwość ogranicza prawo aplikanta do nauki.

Możliwość bowiem dokonywania selekcji aplikantów pod względem ich przydatności do wykonywania zawodu jest niezbędna do tego, aby już na etapie

kształcenia wykluczać z tego grona osoby, które nie są w stanie sprostać wysokim wymaganiom stawianym w przyszłości notariuszom.

Trybunał Konstytucyjny w cytowanym wyżej wyroku stwierdził również, że *„Negatywny wynik kolokwium, uzyskany zarówno w terminie zasadniczym, jak i podczas kolokwium poprawkowego, pokazuje istotne braki w przygotowaniu aplikanta i może stać się podstawą wykreślenia go z listy aplikantów. Istnienie tego mechanizmu należy postrzegać jako niezbędny instrument prawny, bez którego organy samorządu adwokackiego pozbawione byłyby możliwości reagowania na stwierdzenie w toku aplikacji trudności w opanowaniu przez aplikanta koniecznego zasobu wiedzy prawniczej czy niezbędnych umiejętności oraz brak pożądanych cech osobistych. Stwierdzenie – na podstawie wyniku kolokwium – nieodpowiedniego merytorycznego poziomu aplikanta adwokackiego musi skutkować możliwością wykluczenia go z grona przygotowujących się do wykonywania zawodu adwokata”*.

Należy również zaznaczyć, że niezdanie kolokwium w toku aplikacji notarialnej a w konsekwencji brak zaświadczenia o odbyciu aplikacji notarialnej, nie zamyka definitywnie możliwości ponownego przystąpienia danej osoby do aplikacji i nie stanowi negatywnej przesłanki przy naborze na aplikację notarialną lub inną aplikację przygotowującą do wykonywania innego zawodu prawniczego. Zgodnie z art. 71 § 2 ustawy Prawo o notariacie aplikantem może być osoba, która spełnia warunki określone w art. 11 pkt 1-3 ustawy Prawo o notariacie i uzyskała pozytywną ocenę z egzaminu wstępnego.

Zastosowanie mechanizmu prawnego przewidzianego w kwestionowanym przepisie nie prowadzi zatem do wyłączenia możliwości kształcenia i doskonalenia umiejętności niezbędnych do wykonywania kwalifikowanego zawodu prawnika.

Ogranicza jedynie możliwość kontynuowania konkretnego cyklu aplikacji, czego – zestawiając to z obowiązkiem zagwarantowania odpowiedniego poziomu wykonywania czynności notarialnych przez przyszłych notariuszy – nie można uznać za nadmiernie dolegliwe.

II. Ad. pkt I *petitum* pisma

Wbrew twierdzeniom pełnomocnika Skarżącej, § 6 pkt 1 zdanie pierwsze uchwały Krajowej Rady Notarialnej Nr VII/48/2009 z dnia 18 września 2009 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej **był zgodny z art. 2, art. 7, art. 31 ust. 3, art.**

65 ust. 1 i art. 70 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997 r.

Konieczne jest po raz kolejny podkreślenie, że w skardze konstytucyjnej brak jest logicznej korelacji pomiędzy treścią kwestionowanych przepisów a przedmiotem zarzutów w niej podnoszonych (mamy tu do czynienia z rozbieżnymi zbiorami), co powtarza się w wielu miejscach skargi konstytucyjnej i powinno zostać – już pod kątem formalnym – wzięte każdorazowo pod uwagę przez Trybunał Konstytucyjny rozpoznający sprawę. W konsekwencji, nie sposób uważać tych przepisów za niezgodne z Konstytucją RP w tym zakresie już z tego tytułu. Kwestię tę należy uznać za równie istotną jak merytoryczne rozważania dotyczące bezzasadności poszczególnych twierdzeń zawartych w skardze konstytucyjnej

Najistotniejsze jest natomiast wskazanie w tym miejscu, że postępowanie w zakresie skarżonego § 6 pkt 1 zdanie pierwsze uchwały KRN z 2009 r. powinno ulec umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym ze względu na fakt, iż akt normatywny w zakwestionowanym zakresie - **§ 6 pkt 1 zdanie pierwsze uchwały KRN z 2009 r. utracił moc obowiązującą z dniem 28 grudnia 2012 r. na podstawie § 8 uchwały Krajowej Rady Notarialnej Nr VIII/196/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie programu aplikacji notarialnej**, a zatem przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny w niniejszej sprawie we wskazanym powyżej zakresie.

Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, postępowanie podlega umorzeniu na posiedzeniu niejawnym, „jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał”. Jak stanowi art. 59 ust. 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, do umorzenia nie dochodzi jednak, „jeżeli wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.”

W związku z brzmieniem przepisu art. 59 ust. 3 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wykształciły się następujące kryteria oceny, czy „wydanie orzeczenia w postępowaniu zainicjowanym skargą konstytucyjną jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw”:

- po pierwsze, przepis będący przedmiotem oceny zawiera treści normatywne odnoszące się do sfery konstytucyjnych praw i wolności,
- po drugie, nie istnieje alternatywny instrument prawny (poza orzeczeniem niekonstytucyjności), który mógłby spowodować zmianę sytuacji prawnej ukształtowanej definitywnie, zanim przepis utracił moc obowiązującą,
- po trzecie, stwierdzenie niekonstytucyjności kwestionowanego przepisu będzie skutecznym środkiem przywrócenia ochrony naruszonych praw lub wolności skarżącego (por. uzasadnienie postanowienia z 16 grudnia 2014 r., sygn. SK 2/12, OTK ZU nr 11/A/2014, poz. 128).

Łączne spełnienie wskazanych trzech warunków stanowi warunek merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej, pomimo utraty mocy obowiązującej kwestionowanych przepisów.

W ocenie Uczestnika w przedmiotowej sprawie, nie został spełniony żaden z wyliczonych warunków, a przede wszystkim warunek pierwszy.

Jak wskazał TK w uzasadnieniu postanowienia z 18 czerwca 2013 r. (sygn. SK 1/12, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 70), „W klasycznym ujęciu problem utraty mocy obowiązującej przez przepis odnoszony jest do sytuacji, w której określony przepis został formalnie uchylony, ale istnieje możliwość, że na jego podstawie są lub mogą być podejmowane indywidualne akty stosowania prawa.” (cz. II, pkt 2.2.1) W obecnie rozpatrywanej skardze, doszło do formalnego uchylenia przepisów zakwestionowanych przez skarżącego, tj. § 6 ust. 1 zdanie pierwsze uchwały KRN z 2009 r. i nie mogą one być już stosowane.

Powyższe ustalenia uzasadniły przyjęcie, że w niniejszej sprawie została spełniona przesłanka utraty mocy obowiązującej określona w art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i w konsekwencji postępowanie winno zostać umorzone, albowiem zarzuty skarżącego w istocie odnoszą się do instytucji usuniętej już z porządku prawnego.

Kończąc, przede wszystkim podtrzymać należy całość okoliczności i argumentacji, która – w aspekcie związanym z niniejszą sprawą – została już podniesiona w treści niniejszego pisma, w szczególności odnoszących się również do gwarancji wynikających z art. 17 ust. 1 Konstytucji RP oraz specyfiki zawodu notariusza i samorządu notarialnego.

Wszystkie wskazane powyżej okoliczności kreślą jednoznaczny obraz obowiązków, przed jakimi stają organy samorządów zawodowych, w szczególności samorządu notarialnego, z czym wiążą się z kolei stosowne gwarancje konstytucyjne. **Gwarancje te muszą być brane pod uwagę na etapie oceny ustawodawstwa związanego z przedmiotową materią.**

ADWOKAT
[Signature]
Dominika Śniczek-Matejek

Załączniki:

- 1. pełnomocnictwo wraz z dowodem uiszczenia opłaty skarbowej;*
- 2. odpis uchwały nr X/9/2018 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 07 maja 2018 r. w sprawie upoważnienia Prezesa Krajowej Rady Notarialnej do udzielania pełnomocnictw do reprezentowania Krajowej Rady Notarialnej w postępowaniach sądowych;*
- 3. odpis uchwały nr X/1/2018 Krajowej Rady Notarialnej z dnia 14 kwietnia 2018 r. w sprawie wyboru prezesa Krajowej Rady Notarialnej;*
- 4. 3 odpisy pisma wraz z załącznikami.*